

Inhoud

0	Inleiding	XV
	<i>Martine de Bruijne en Fred Bleeker</i>	
0.1	Wat is CRM?	XVI
0.2	Hoe wordt CRM behandeld in dit boek?	XVII
0.3	Wat vind je op de website behorend bij dit boek?	XVIII
	Literatuur	XIX
I	Deel A Theoretische basis van CRM	
1	Menselijke factoren en patiëntveiligheid	3
	<i>Laura Zwaan, Peter Veerman en Cordula Wagner</i>	
1.1	Inleiding	4
1.2	De invloed van cognitieve factoren op ons functioneren	5
1.3	Situatiebewustzijn	6
1.4	De invloed van organisatorische factoren op ons functioneren	8
1.5	De invloed van sociale interacties op het functioneren	10
	Literatuur	10
2	Situatiebewustzijn	11
	<i>Fred Bleeker en Martine de Bruijne</i>	
2.1	Inleiding	12
2.2	Twee klinische voorbeelden van incidenten	12
2.3	Wat is situatiebewustzijn?	14
2.4	Factoren van invloed op situatiebewustzijn	17
	Literatuur	20
3	CRM op het niveau van de organisatie	21
	<i>Cathy van Dyck</i>	
3.1	Inleiding	22
3.2	Wat is cultuur?	22
3.3	Betrouwbaar organiseren	23
3.4	Organisatiecultuur, betrouwbaar organiseren en CRM	26
3.5	Voorwaarden voor veilig werken: rol van het management	27
3.6	Organisatiefouten	27
3.7	Aandachtig organiseren	28
3.8	CRM als katalysator voor een gunstige veiligheidscultuur	30
	Literatuur	31
4	CRM op het niveau van het team	33
	<i>Jan Maarten Schraagen</i>	
4.1	Inleiding	34
4.2	Drie voorbeelden van problemen met teamwork in de medische praktijk	34
4.3	Wat is een team?	36

4.4	Wat is teamwork?	36
4.5	Welke teamworkcompetenties kunnen worden onderscheiden?	37
4.6	Teamworkvaardigheden	38
4.7	Verband tussen teamvaardigheden, gemeenschappelijk mentaal model en situatiebewustzijn	42
4.8	Optimaliseren van teamwork	44
	Literatuur	45
5	CRM op het niveau van het individu	47
	<i>Patricia Antersijn-de Keulenaar</i>	
5.1	Inleiding	48
5.2	Communicatie	48
5.3	Communiceren: een basisvereiste	49
5.4	Omgaan met stress	54
5.5	Persoonlijkheid	57
	Literatuur	62
6	CRM-instrumenten	63
	<i>Fred Bleeker en Inge van Noord</i>	
6.1	Inleiding	64
6.2	Gestandaardiseerd werken	64
6.3	Checklists	65
6.4	Briefings	65
6.5	Gestructureerde overdracht	66
6.6	Speaking up	67
6.7	'Two-challenge rule' en codewoorden	68
6.8	Waarschuwingssignalen (red flags) en 'early warning systems'	68
6.9	Wederzijdse steun	69
6.10	Samenvatten voor het team	69
6.11	Debriefings	69
	Literatuur	70
II	Deel B Praktijkvoorbeelden van CRM	
7	Klassikale CRM-training, een voorbeeld van de Intensive Care	73
	<i>Ralph So en Peter Kemper</i>	
7.1	Inleiding	74
7.2	Klassikale CRM-training	74
7.3	Voorbeeld van een tweedaagse CRM-training	75
7.4	CRM op de Intensive Care, een voorbeeld uit de praktijk	77
	Literatuur	81
8	Simulatietrainingen	83
	<i>Ralf Krage en Micha Erwteman</i>	
8.1	Inleiding	84
8.2	Definitie	84
8.3	Geschiedenis	85
8.4	Hoe leren professionals? – Adult Learning Principles	85

8.5	Simulatiehardware	86
8.6	Toepassingen	88
8.7	Kernscenario's	89
	Literatuur	93
9	Checklists, een voorbeeld van het perioperatieve proces	95
	<i>Marja Boormeester</i>	
9.1	Inleiding	96
9.2	Waarom we niet foutloos zijn	96
9.3	Hiaten in de individuele waarneming	97
9.4	Teamfactoren en checklistgebruik	99
	Literatuur	105
10	Time-out: begin met briefing	107
	<i>Dirk de Korne en Frans Hiddema</i>	
10.1	Inleiding	108
10.2	Context: Oogziekenhuis Rotterdam	108
10.3	Burning platform: dreigende opheffing	108
10.4	Time-outprocedure als laatste check voor vertrek	109
10.5	Effecten van de procedure	110
10.6	Time-outprocedure is teamwork	110
10.7	Briefing	111
10.8	Conclusie	113
	Literatuur	113
11	De overdracht	115
	<i>Liesbeth van Rensen, Bas de Vries en Cor Kalkman</i>	
11.1	Inleiding	116
11.2	Definitie overdracht	116
11.3	Verschillende typen en vormen overdrachten	117
11.4	Overdracht is ook een kwetsbaar moment	118
11.5	Oorzaken falende overdrachten	119
11.6	Kenmerken effectieve overdracht	120
11.7	Verbeteren overdrachten	121
11.8	Videoreflectieve methode als leermiddel om eigen overdrachten te verbeteren	122
	Literatuur	123
III Deel C Aan de slag met CRM		
12	Tips voor de training	127
	<i>Martine de Bruijne en Patricia Antersijn-de Keulenaar</i>	
12.1	Inleiding	129
12.2	Onderwijskundige principes voor CRM-training	129
12.3	Checklist voor onderwijs aan praktisch werkzame cursisten	130
12.4	Gebruikmaken van video-opnamen	132
12.5	Opstellen programma CRM-training	134
12.6	Algemene spelvormen	135
12.7	Voorbeelden van werkvormen in een medische context	135

XIV Inhoud

12.8	Individueel oefenen	136
12.9	Werken met de website behorend bij dit boek.....	136
	Literatuur	137
13	Praktische tips voor implementatie	139
	<i>Connie Dekker-van Doorn en Linda Wauben</i>	
13.1	Inleiding	140
13.2	Aanpak	143
13.3	Adaptive Design, ontwerpcycli	144
13.4	Tips voor implementatie	149
	Literatuur	151

Bijlagen

	Bijlage 1 Begrippenlijst	155
	Register	159